

OKVIRNI SPORAZUM

IZMEĐU

BOSNE I HERCEGOVINE

I

KOMISIJE EVROPSKIH ZAJEDNICA

O

**PRAVILIMA SARADNJE KOJA SE ODNOSI NA
FINANSIJSKU POMOĆ EZ BOSNI I HERCEGOVINI U
OKVIRU IMPLEMENTACIJE POMOĆI PUTEM
INSTRUMENTA PREDPRISTUPNE POMOĆI (IPA)**

SADRŽAJ

ODJELJAK I: OPĆE ODREDBE.....	7
Član 1. Tumačenje	7
Član 2. Djelimično nevaženje i nenamjerne praznine.....	7
Član 3. Svrha.....	8
Član 4. Opća pravila o finansijskoj pomoći.....	8
Član 5. Načini provedbe	9
ODJELJAK II: STRUKTURE I ORGANI UPRAVLJANJA.....	11
Član 6. Osnivanje i imenovanje struktura i organa za decentralizovani sistem upravljanja.....	11
Član 7. Osnivanje i imenovanje struktura i organa za centralizovani i zajednički sistem upravljanja	11
Član 8. Funkcije i zajedničke odgovornosti struktura, organa i tijela.....	12
ODJELJAK III: AKREDITOVANJE I PRENOŠENJE UPRAVLJAČKIH OVLASTI U OKVIRU DECENTRALIZOVANOG SISTEMA UPRAVLJANJA	12
Član 9. Zajednički zahtjevi	12
Član 10. Postupak kojim nadležni službenik za akreditovanje akredituje državnog službenika za ovjeravanje i nacionalni fond	13
Član 11. Postupak kojim državni službenik za ovjeravanje akredituje operativne strukture	13
Član 12. Postupak kojim Komisija prenosi upravljačke ovlasti	14
Član 13. Povlačenje ili privremena obustava akreditacije državnog službenika za ovjeravanje i nacionalnog fonda	14
Član 14. Povlačenje ili privremena obustava akreditacije operativnih struktura.....	15
Član 15. Povlačenje ili privremena obustava prenošenja upravljačkih ovlasti.....	16
Član 16. Decentralizacija bez ex ante kontrole od strane Komisije.....	16
Član 17. Izjava o pouzdanosti koju daje državni službenik za ovjeravanje.....	17
Član 18. Izrada izvještaja i mišljenja koje donosi organ za reviziju te dalji nastavak aktivnosti državnog službenika za ovjeravanje i Komisije	17

ODJELJAK IV: OPĆA PRAVILA O FINANSIJSKOJ POMOĆI ZAJEDNICE.....	18
Član 19. Prihvatljivost troškova.....	18
Član 20. Vlasništvo nad kamatom	18
Član 21. Tok revizije.....	19
Član 22. Intenzitet pomoći i stepen doprinosa Zajednice	19
 ODJELJAK V: OPĆA PRAVILA PROVEDBE	 19
Član 23. Pravila nabavke	19
Član 24. Javnost i transparentnost.....	19
Član 25. Odobranje pogodnosti za provedbu programa i izvršavanje ugovora	20
Član 26. Pravila o porezima, carinama i drugim fiskalnim naknadama	21
Član 27. Nadzor, kontrola i revizija koju vrše Komisija i Evropski revizorski sud	23
Član 28. Sprečavanje nepravilnosti i prevara, mjere protiv korupcije.....	24
Član 29. Nadoknada sredstava u slučaju nepravilnosti ili prevare	25
Član 30. Finansijske ispravke	25
Član 31. Finansijske prilagodbe.....	25
Član 32. Kriteriji za finansijske ispravke.....	26
Član 33. Postupci za finansijske ispravke.....	26
Član 34. Povrat sredstava.....	26
Član 35. Ponovno korištenje doprinosa Zajednice.....	27
Član 36. Monitoring u slučaju decentralizovanog sistema upravljanja, odbori za monitoring IPA-e	27
Član 37. Monitoring u slučajevima centralizovanog i zajedničkog sistema upravljanja	28
Član 38. Godišnji i završni izvještaji o provedbi.....	28
Član 39. Zatvaranje programa u okviru decentralizovanog sistema upravljanja.....	29
Član 40. Zatvaranje programa u okviru centralizovanog i zajedničkog upravljanja	29
 ODJELJAK VI: ZAVRŠNE ODREDBE	 30
Član 41. Konsultacije.....	30
Član 42. Usaglašavanje razlika, arbitraža	30
Član 43. Sporovi sa trećim stranama	30
Član 44. Obavijesti.....	30
Član 45. Prilozi	31

Član 46. Stupanje na snagu	31
Član 47. Izmjene i dopune	31
Član 48. Prestanak	31
Član 49. Jezik.....	31

Prilozi:

- PRILOG A: Funkcije i zajedničke odgovornosti struktura, organa i tijela u skladu sa članom 8. Okvirnog sporazuma između Komisije i Bosne i Hercegovine
- PRILOG B: Obrazac izjave o pouzdanosti državnog službenika za ovjeravanje u skladu sa članom 17. Okvirnog sporazuma između Komisije i Bosne i Hercegovine
- PRILOG C: Obrazac godišnjeg izvještaja o provedenoj djelatnosti organa za reviziju Bosne i Hercegovine u skladu sa članom 29.(2)(b) Uredbe o provedbi IPA-e
- PRILOG D: Obrazac godišnjeg revizijskog mišljenja organa za reviziju Bosne i Hercegovine u skladu sa članom 29.(2)(b) Uredbe o provedbi IPA-e
- PRILOG E: Obrazac revizijskog mišljenja organa za reviziju Bosne i Hercegovine o konačnoj izjavi o troškovima završetka programa ili dijela programa u skladu s članom 29.(2)(b) Uredbe o provedbi IPA-e

Komisija Evropskih zajednica, u daljem tekstu »**Komisija**«, djelujući za i u ime Evropske zajednice, u daljem tekstu »Zajednica«

s jedne

strane,

i

Vijeća Ministara Bosne i Hercegovine, u daljem tekstu "**Korisnik**"

i zajednički nazvane »ugovorne strane«

budući da:

- (1) je 1. avgusta 2006. Vijeće Evropske unije usvojilo Uredbu (EZ) br. 1085/2006 od 17. jula 2006.¹ kojom se uspostavlja instrument predpristupne pomoći (u daljem tekstu »Okvirna uredba o IPA-i«). Sa učinkom od 1. januara 2007., ovaj novi instrument predstavlja jedinstvenu pravnu osnovu za pružanje finansijske pomoći državama kandidatima i potencijalnim državama kandidatima u njihovim nastojanjima da ojačaju političke, ekonomske i institucionalne reforme kako bi postale članice Evropske unije;
- (2) je 12. juna 2007. Komisija usvojila uredbu o provedbi Okvirne uredbe o IPA-i, kojom detaljno obrazlaže odredbe koje se primjenjuju u pogledu upravljanja i kontrole;
- (3) novi instrument predpristupne pomoći (IPA) zamjenjuje pet ranije postojećih predpristupnih instrumenata: Uredbu (EEZ) br. 3906/1989 o ekonomskoj pomoći za određene zemlje Centralne i Istočne Evrope, Uredbu (EZ) br. 1267/1999 o osnivanju instrumenta za strukturne predpristupne politike, Uredbu (EZ) br. 1268/1999 o podršci predpristupnim mjerama za poljoprivredu i ruralni razvoj, Uredbu (EZ) br. 2666/2000 o pomoći Albaniji, Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj, Federalnoj Republici Jugoslaviji i Bivšoj Jugoslovenskoj Republici Makedoniji kojom se ukidaju Uredbe (EZ) br. 1628/96 i mijenjaju i dopunjavaju Uredbe (EEZ) br. 3906/89 i (EEZ) br. 1360/90 i Odluka 97/256/EZ i 1999/311/EZ i Uredba (EZ) br. 2500/2001 o finansijskoj pomoći Turskoj;
- (4) je Korisnik podoban u okviru IPA-e na način predviđen u Okvirnoj uredbi o IPA-i i u Uredbi Komisije (EZ) br. 718/2007 od 12. juna 2007.² o provedbi Okvirne uredbe o IPA-i (u daljem tekstu »Uredba o provedbi IPA-e«);
- (5) se Korisnik trenutno navodi u prilogu II Okvirne uredbe o IPA-i, i stoga treba imati pristup komponenti o pomoći u tranziciji i izgradnji institucija i komponenti prekogranične saradnje ustanovljenim u okviru IPA-e, a nakon što stekne status

---

¹ Sl.L. L 210, 31. juli 2006. str. 82.

² Sl.L. L 170, 29. juni 2007. str. 1.

države kandidata i samim tim bude u prilogu I navedene Uredbe, Korisniku će, u suštini, biti omogućen pristup i u ostale tri komponente;

- (6) je stoga potrebno utvrditi pravila saradnje sa Korisnikom u okviru IPA-e u pogledu finansijske pomoći EZ-a;

SPORAZUMJELE SU SE KAKO SLIJEDI:

ODJELJAK I: OPĆE ODREDBE

Član 1. Tumačenje

- (1) Pod uslovom da ne postoji izričito drugačija odredba u ovom Okvirnom sporazumu, termini korišteni u ovom Sporazumu imaju isto značenje koje im je dato u Okvirnoj uredbi IPA i Uredbi o provedbi IPA-e.
- (2) Pod uslovom da ne postoji izričito drugačija odredba u ovom Okvirnom sporazumu, navodi u ovom Sporazumu su navodi u Sporazumu shodno njegovim povremenim izmjenama, dopunama ili zamjenama.
- (3) Sva pozivanja na Uredbe Vijeća ili Komisije vrše se na tako naznačenu verziju tih uredbi. Ukoliko se to zahtijeva, izmjene ovih uredbi biće transponovane u Okvirni sporazum putem izmjena i dopuna.
- (4) Naslovi u ovom Sporazumu nemaju nikakvo pravno značenje i ne utiču na njegovo tumačenje.

Član 2. Djelimično nevaženje i nenamjerne praznine

Ukoliko je odredba ovog Sporazuma nevažeća ili postane nevažeća ili ukoliko ovaj Sporazum sadrži nenamjerne praznine, to neće uticati na važnost drugih odredbi ovog Sporazuma. Ugovorne strane će zamijeniti bilo koju nevažeću odredbu važećom odredbom koja je, što je moguće više, bliža svrsi i namjeri nevažeće odredbe. Ugovorne strane će popuniti bilo koju nenamjernu prazninu odredbom koja na najbolji način odgovara svrsi i namjeri ovog Sporazuma u skladu sa Okvirnom uredbom IPA i Uredbi o provedbi IPA-e.

Član 3. Svrha

- (1) Kako bi unaprijedili saradnju između ugovornih strana i pomogli Korisniku u njegovom postepenom usklađivanju sa standardima i politikama Evropske unije, uključujući, gdje je to primjereno, i *acquis communautaire*, u smislu članstva, ugovorne strane se slažu da će provesti aktivnosti u različitim područjima na način kako je to utvrđeno u dvjema navedenim uredbama i na način na koji se primjenjuju na Korisnika.
- (2) Aktivnosti u pogledu pružanja pomoći finansiraju se i provode unutar pravnog, upravnog i tehničkog okvira utvrđenog ovim Sporazumom i na način koji je detaljnije obrazložen u sektorskim sporazumima i/ili finansijskim sporazumima, ukoliko postoje.
- (3) Korisnik preduzima sve potrebne korake kako bi osigurao djelotvorno izvršenje svih aktivnosti u pogledu pružanja pomoći i olakšao provedbu odgovarajućih programa.

Član 4. Opća pravila o finansijskoj pomoći

- (1) Sljedeća načela primjenjuju se na finansijsku pomoć Zajednice u okviru IPA-e:
  - a) U okviru pomoći poštuju se načela koherentnosti, komplementarnosti, koordinacije, partnerstva i koncentracije;
  - b) Pomoć je koherentna sa politikama EU i predstavlja podršku usklađivanju sa *acquis communautaire*-om;
  - c) Pomoć je u skladu sa budžetskim načelima utvrđenim u Uredbi Vijeća (EZ, Euratom) br. 1605/2002 od 25. juna 2002.³ o Uredbi o finansiranju koja se primjenjuje na opći budžet Evropskih zajednica (u daljem tekstu »Uredba o finansiranju«) i na njena Pravila o provedbi⁴;
  - d) Pomoć treba biti usklađena sa potrebama utvrđenim u procesu proširenja i sa apsorpcijskim kapacitetima Korisnika. U obzir se takođe uzimaju i prethodna iskustva;
  - e) Snažno se podstiče vlasništvo Korisnika nad programiranjem i provedbom pomoći i osigurava se odgovarajuća vidljivost intervencija EU;
  - f) Pažljivo se pripremaju sve aktivnosti sa jasnim i provjerljivim ciljevima koji trebaju biti postignuti u datom vremenskom roku; dobiveni rezultati treba da budu procijenjeni na osnovu jasnih, mjerljivih i odgovarajućih pokazatelja;
  - g) Sprečava se svaka diskriminacija na temelju spola, rase, etničkoga porijekla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili seksualne opredijeljenosti u toku različitih faza provedbe pomoći;

³ Sl.I. L 248, 16. septembar 2002., str. 1 kako je izmijenjeno i dopunjeno Uredbom br. 1995/2006. od 13. decembra 2006. (Sl.I. L 390, 30. od 30. decembra 2006., str. 1)

⁴ Uredba Komisije (EZ, Euratom) br. 2342/2002 od 23. decembra 2002. kojom se utvrđuju detaljna pravila za provedbu Uredbe Vijeća (EZ, Euratom) br. 1605/2002 (Sl.I. L 357, 31.12.2002., str. 1) kako je zadnji put izmijenjena i dopunjena Uredbom Komisije br. 478/2007 od 23. aprila 2007. (Sl.I. L 111, 28.4.2007.)

- h) Ciljevi predpristupne pomoći se ostvaruju u okviru održivog razvoja i promocije ciljeva Zajednice u pogledu zaštite i unapređenja okoliša.
- (2) Pomoć Korisniku zasniva se na prioritetima utvrđenim u postojećim dokumentima, tj. Evropskom partnerstvu, izvještajima i strateškim dokumentima sadržanim u godišnjem paketu Komisije o proširenju i Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju kada on bude potpisan. Nakon što Korisnik stekne status države kandidata i samim tim bude naveden u prilogu I Okvirne uredbe o IPA-i, pomoć Korisniku može takođe biti zasnovana na prioritetima utvrđenim u pristupnom partnerstvu, nacionalnom programu za usvajanje *acquis communautaire*-a i pregovaračkom okviru.
  - (3) Sve radnje koje se tiču dobijanja pomoći u okviru IPA-e, u načelu, zahtijevaju sufinansiranje od strane Korisnika i Zajednice, osim ukoliko nije drugačije dogovoreno u sektorskom sporazumu ili finansijskom sporazumu.
  - (4) Tamo gdje izvršenje aktivnosti zavisi od finansijskih sredstava obezbjeđenih iz vlastitih izvora Korisnika ili drugih izvora finansiranja, finansiranje Zajednice postaje dostupno onda kada postanu dostupna finansijska sredstva korisnika obezbjeđena iz vlastitih izvora ili iz drugih izvora finansiranja.
  - (5) Odredba o finansiranju iz sredstava Zajednice u okvirima IPA-e podliježe ispunjavanju obaveza Korisnika iz ovog Okvirnog sporazuma i iz sektorskih i finansijskih sporazuma, ukoliko takvi postoje.

Član 5. Načini provedbe

- (1) U svrhu provedbe pomoći u okviru IPA-e u Bosni i Hercegovini, u pravilu će se primjenjivati decentralizovani sistem upravljanja u kojem Komisija prenosi upravljanje nad određenim aktivnostima na Korisnika, zadržavajući pritom sveukupnu i konačnu odgovornost za izvršenje općeg budžeta u skladu s članom 53.c Uredbe o finansiranju i u skladu sa relevantnim odredbama Ugovora EZ-a. Decentralizovani sistem upravljanja podrazumijeva barem da nacionalna uprava Korisnika provodi javno natjecanje, ugovaranje i plaćanje. Aktivnosti se provode u skladu sa odredbama utvrđenim u članu 53.c Uredbe o finansiranju i onima koje su navedene u ovom članu.

- (2) Međutim, ugovorne strane mogu se dogovoriti u pogledu primjene:
- a) centralizovanog sistema upravljanja utvrđenog u članu 53.a Uredbe o finansiranju u okviru komponente o pomoći u tranziciji i izgradnji institucija, naročito za regionalne i horizontalne programe i u okviru komponente o prekograničnoj saradnji. Ono može takođe biti korišteno za tehničku pomoć u okviru bilo koje komponente IPA-e. Aktivnosti se provode u skladu sa odredbama utvrđenim u članovima 53. tačka (a), 53.a i članovima 54. do 57. Uredbe o finansiranju.
  - b) zajedničkog načina upravljanja utvrđenog u članu 53.d Uredbe o finansiranju za komponentu o pomoći u tranziciji i izgradnji institucija, naročito za regionalne i horizontalne programe i programe koji uključuju međunarodne organizacije. Aktivnosti se provode u skladu sa odredbama utvrđenim u članovima 53. tačka (c), 53.d Uredbe o finansiranju.
  - c) podijeljenog načina upravljanja utvrđenog u članu 53.d Uredbe o finansiranju u okviru komponente o prekograničnoj saradnji, za prekogranične programe u kojima učestvuju države članice Evropske unije. Aktivnosti se provode u skladu sa odredbama utvrđenim u članovima 53. tačka (b), 53b i u glavi II drugog dijela Uredbe o finansiranju. Sljedeća posebna odredba uzima se u obzir prilikom provedbe prekograničnih programa s državama članicama.

Ukoliko jedna ili više država članica Evropske unije i Korisnik koji učestvuju u prekograničnom programu, još uvijek nisu spremni za provedbu cjelokupnog programa u smislu podijeljenog načina upravljanja, dio programa koji se odnosi na državu članicu (države članice) provodi se u skladu sa glavom II (komponenta o prekograničnoj saradnji), poglavlja III, odjeljka 2. Uredbe o provedbi IPA-e (članovi 101. do 138.), a dio programa koji se odnosi na Korisnika provodi se u skladu sa glavom II, poglavljem III, odjeljkom 3. Uredbe o provedbi IPA-e. (Članovi 139. do 146. Uredbe o provedbi IPA-e, sa izuzećem člana 142. Primjenjuju se odredbe koje se odnose na Zajednički odbor za monitoring iz člana 110.).
- (3) Ukoliko to odgovarajuća Odluka o finansiranju propisuje, Komisija i Korisnik, u skladu s članom 8. Uredbe o provedbi IPA-e, zaključuju finansijski sporazum o višegodišnjim ili godišnjim programima. Finansijski sporazumi mogu biti zaključeni između Komisije i nekoliko zemalja korisnica u okviru IPA-e, uključujući i Korisnika pomoći za višedržavne programe i horizontalne inicijative.
- (4) Ovaj Okvirni sporazum se primjenjuje na sve finansijske sporazume zaključene između ugovornih strana u pogledu finansijske pomoći u okviru IPA-e. Ukoliko postoje, sektorski sporazumi koji se odnose na datu komponentu primjenjivaće se na finansijske sporazume zaključene u okviru te komponente. Ukoliko nema finansijskog sporazuma, pravila iz ovog Okvirnog sporazuma primjenjuju se zajedno sa sektorskim sporazumima, ukoliko takvi postoje.

ODJELJAK II: STRUKTURE I ORGANI UPRAVLJANJA

Član 6. Osnivanje i imenovanje struktura i organa za decentralizovani sistem upravljanja

- (1) U slučaju decentralizovanog sistema upravljanja Korisnik mora postaviti sljedeće strukture i organe:
  - a) Nadležni službenik za akreditovanje (CAO);
  - b) Nacionalni koordinator za IPA-u (NIPAC);
  - c) Strateški koordinator za komponentu regionalnog razvoja i komponentu ljudskih potencijala;
  - d) Državni službenik za ovjeravanje (NAO);
  - e) Nacionalni fond (NF);
  - f) Operativne strukture za svaku komponentu ili program koje se bave upravljanjem i provedbom pomoći u okviru Uredbe o IPA-i;
  - g) Organ za reviziju.
- (2) Specifična tijela mogu biti osnovana unutar sveukupnog okvira kojeg utvrde naprijed opisana tijela i organi unutar ili izvan prvobitno postavljenih operativnih struktura. Korisnik osigurava da konačna odgovornost za funkcije operativnih struktura ostane u nadležnosti prvobitno postavljenih operativnih struktura. Takva reorganizacija formalizuje se u obliku pismenih sporazuma i podliježe akreditovanju od strane državnog službenika za ovjeravanje, čiji je rezultat prenošenje nadležnosti upravljanja od strane Komisije na operativne strukture korisnika
- (3) Korisnik osigurava da se odgovarajuća podjela dužnosti primjenjuje na tijela i organe iz naprijed navedenih stavova 1. i 2. u skladu sa članom 56. Uredbe o finansiranju. Dužnosti su podijeljene kada su različiti zadaci u pogledu transakcije raspoređeni na različite osobe, čime se omogućava pravilno preuzimanje svakog posebnog zadatka.

Član 7. Osnivanje i imenovanje struktura i organa za centralizovani i zajednički sistem upravljanja

- (1) Kod centralizovanog ili zajedničkog sistema upravljanja, nacionalni koordinator za IPA-u učestvuje u svojstvu predstavnika Korisnika *vis-à-vis* Komisije. On osigurava održavanje bliske saradnje između Komisije i Korisnika kako u pogledu općeg procesa pristupanja, tako i u pogledu predpristupne pomoći EU u okviru IPA-e.
- (2) Nacionalni koordinator za IPA-u je također odgovoran za koordinaciju učešća Korisnika u odgovarajućim prekograničnim programima, zajedno sa državama članicama i drugim zemljama korisnicama, a takođe i u programima na međudržavnom, i međuregionalnom nivou, ili programima koji se tiču zemalja sa izlazom na more, u okviru drugih instrumenata Zajednice. On može delegirati

zadatke koji se odnose na ovu zadnje pomenutu odgovornost koordinatore za prekograničnu saradnju.

- (3) U slučaju implementacije komponente IPA-e za prekograničnu saradnju, Korisnik postavlja i uspostavlja operativne strukture u skladu sa članom 139. Uredbe o provedbi IPA-e.

Član 8. Funkcije i zajedničke odgovornosti struktura, organa i tijela

- (1) Na tijela i organe navedene u članu 6. raspodjeljuju se funkcije i zajedničke odgovornosti kako je to utvrđeno u **PRILOGU A** ovog Okvirnog sporazuma.
- (2) Specifične raspodjele funkcija i odgovornosti u okviru komponenti mogu biti utvrđene u sektorskim sporazumima ili finansijskim sporazumima. One ne smiju biti u suprotnosti sa osnovnim pristupom izabranim u svrhu raspodjele funkcija i zajedničkih odgovornosti prikazanim u **PRILOGU A**.
- (3) Ukoliko je u okviru decentralizovanog sistema upravljanja odgovornost za aktivnost u smislu upravljanja, provedbe i kontrole programa data posebnim osobama, Korisnik takvim osobama omogućava da izvršavaju dužnosti koje su u vezi sa tom odgovornošću, uključujući i slučajeve kada ne postoji hijerarhijska veza između njih i tijela koja učestvuju u toj aktivnosti. Korisnik, naročito, daje odobrenje ovim osobama da putem službenih radnih dogovora između njih i tijela na koje se to odnosi, uspostave:
  - a) odgovarajući sistem razmjene informacija, uključujući i pravo na traženje informacija i pravo pristupa dokumentima i osoblju na licu mjesta, ukoliko je to potrebno;
  - b) standarde koji se moraju ispuniti;
  - c) procedure koje se moraju primjenjivati .

ODJELJAK III: AKREDITOVANJE I PRENOŠENJE UPRAVLJAČKIH OVLAŠTI U OKVIRU DECENTRALIZOVANOG SISTEMA UPRAVLJANJA

Član 9. Zajednički zahtjevi

Upravljanje koje se odnosi na komponentu, program ili mjeru može biti preneseno na Korisnika isključivo ukoliko i kada su ispunjeni sljedeći zahtjevi:

- a) Korisnik ispunjava uslove iz člana 56.(2) Uredbe o finansiranju, naročito u pogledu sistema za upravljanje i kontrolu. Sistemi za upravljanje i kontrolu uspostavljeni u Bosni i Hercegovini omogućuju djelotvornu i uspješnu kontrolu, i to najmanje u područjima navedenim u prilogu Uredbe o provedbi IPA-e i pobrojanim u okviru br. 1.c) **PRILOGA A** ovog Okvirnog sporazuma. Ugovorne strane mogu utvrditi dalje odredbe u sektorskim ili finansijskim sporazumima.

b) Nadležni službenik za akreditovanje dao je akreditaciju državnom službeniku za ovjeravanje:

- i kao rukovodiocu nacionalnog fonda koji snosi sveukupnu odgovornost za finansijsko upravljanje fondovima EU u Bosni i Hercegovini i koji je odgovoran za zakonitost i pravilnost glavnih transakcija;
- i u pogledu sposobnosti državnog službenika za ovjeravanje da ispunjava odgovornosti u svrhu djelotvornog funkcionisanja sistema za upravljanje i kontrolu u okviru IPA-e.

Akreditovanje državnog službenika za ovjeravanje takođe obuhvata nacionalni fond na način kako je opisano u prilogu A, 5.

c) Državni službenik za ovjeravanje dao je akreditaciju odgovarajućim operativnim strukturama.

Član 10. Postupak kojim nadležni službenik za akreditovanje akredituje državnog službenika za ovjeravanje i nacionalni fond

- (1) Akreditovanje državnog službenika za ovjeravanje u skladu sa članom 11. Uredbe o provedbi IPA-e ovisi od njegovog ispunjavanja važećih zahtjeva iz člana 11. spomenute uredbe i dodatno utvrđenih u prilogu A,4. Ovu akreditaciju potkrepljuje revizijsko mišljenje koje daje vanjski revizor koji je funkcionalno nezavisan od svih učesnika u sistemu upravljanja i kontrole. Revizijsko mišljenje zasniva se na ispitivanju izvršenom u skladu sa međunarodno prihvaćenim revizijskim standardima.
- (2) Nadležni službenik za akreditovanje obavještava Komisiju o akreditovanju državnog službenika za ovjeravanje, najkasnije do objave akreditacije prve operativne strukture. Nadležni službenik za akreditovanje pruža sve odgovarajuće pomoćne informacije koje zahtijeva Komisija.
- (3) Nadležni službenik za akreditovanje odmah obavještava Komisiju o bilo kakvim promjenama koje se tiču državnog službenika za ovjeravanje ili nacionalnog fonda. Ukoliko promjena utiče na državnog službenika za ovjeravanje ili nacionalni fond u smislu važećih zahtjeva iz člana 11. Uredbe o provedbi IPA-e, nadležni službenik za akreditovanje šalje Komisiji procjenu posljedica takve promjene na valjanost akreditacije. Ukoliko je takva promjena značajna, nadležni službenik za akreditovanje takođe obavještava Komisiju o svojoj odluci u pogledu akreditacije.

Član 11. Postupak kojim državni službenik za ovjeravanje akredituje operativne strukture

- (1) Akreditovanje operativne strukture zavisi od njenog ispunjavanja zahtjeva iz člana 11. Uredbe o provedbi IPA-e. Pouzdanost akreditacije za operativnu strukturu potkrepljuje revizijsko mišljenje kojeg donosi vanjski revizor koji je funkcionalno nezavisan od svih učesnika u sistemu upravljanja i kontrole. Revizijsko mišljenje zasniva se na ispitivanju koje se vrši u skladu sa međunarodno prihvaćenim revizijskim standardima.

- (2) Državni službenik za ovjeravanje obavještava Komisiju o akreditovanju operativnih struktura i pruža sve odgovarajuće informacije koje zahtijeva Komisija, uključujući i opis sistema upravljanja i kontrole.

Član 12. Postupak kojim Komisija prenosi upravljačke ovlasti

- (1) Komisija prenosi upravljačke ovlasti na Korisnika, tek nakon što tijela i organi iz navedenog člana 6. budu postavljeni i osposobljeni i nakon što se ispune uvjeti utvrđeni u ovom članu.
- (2) Prije prenošenja upravljačkih ovlasti, Komisija preispituje akreditacije državnog službenika za ovjeravanje i operativnih struktura utvrđenih u navedenim članovima 10. i 11. i razmatra postupke i strukture bilo kojeg relevantnog tijela ili organa unutar Bosne i Hercegovine. To znači da službe Komisije ili revizijske firme sa kojima Komisija sklopi podugovor mogu na licu mjesta vršiti te provjere.
- (3) Komisija može, u svojoj odluci kojom prenosi upravljačke ovlasti, utvrditi dodatne uvjete kako bi osigurala ispunjenje zahtjeva iz člana 11. Uredbe o provedbi IPA-e. Ovi dodatni uvjeti moraju biti ispunjeni u toku utvrđenog vremenskog roka kojeg odredi Komisija kako bi prenošenje upravnih ovlasti bilo važeće.
- (4) Odlukom Komisije o prenošenju upravnih ovlasti utvrđuje se lista postupaka *ex ante* kontrola, ukoliko postoje, koje Komisija obavlja u pogledu sprovođenja procedura javnog natječaja za ugovore, objavljivanja poziva za dostavljanje ponuda i dodjele ugovora i nepovratne pomoći. Ova lista se može mijenjati ovisno o komponenti IPA-e ili vrsti programa. *Ex ante* kontrole primjenjuju se ovisno o komponenti ili programu, sve dok Komisija ne dozvoli decentralizovani sistem upravljanja bez *ex ante* kontrola iz dolje navedenog člana 16.

Član 13. Povlačenje ili privremena obustava akreditacije državnog službenika za ovjeravanje i nacionalnog fonda

- (1) Nakon što Komisija prenese upravljačke ovlasti, nadležni službenik za akreditovanje je odgovoran za monitoring kontinuiranog ispunjavanja svih zahtjeva u cilju održivosti ove akreditacije i informiše Komisiju o svim značajnijim promjenama koje se odnose na taj postupak.
- (2) Ukoliko bilo koji od primjenljivih zahtjeva iz člana 11. Uredbe o provedbi IPA-e nije ispunjen, ili se više ne ispunjava, nadležni službenik za akreditovanje privremeno obustavlja ili povlači akreditaciju državnog službenika za ovjeravanje i odmah informiše Komisiju o svojoj odluci i razlozima njegove odluke. Prije nego obnovi akreditaciju, nadležni službenik za akreditovanje treba biti uvjeren da su ti zahtjevi ponovo ispunjeni. Jamstvo da su dati zahtjevi ispunjeni potvrđuje se revizijskim mišljenjem iz člana 10.(1) ovog Sporazuma.
- (3) Ukoliko nadležni službenik za akreditovanje povuče ili privremeno obustavi akreditaciju državnog službenika za ovjeravanje, primjenjuju se sljedeće odredbe:

- Komisija prestaje sa prenošenjem sredstava na Korisnika u toku perioda u kojem akreditacija nije na snazi;
- U toku perioda kada akreditacija nije na snazi, svi euro-računi ili euro-računi za relevantne komponente se blokiraju i nijedno plaćanje koje vrši Nacionalni fond sa ovih blokiranih euro-računa neće se smatrati prihvatljivim za finansiranje iz sredstava Zajednice;
- Ne dovodeći u pitanje bilo koje druge finansijske ispravke, Komisija može na štetu Korisnika vršiti finansijske ispravke utvrđene u članu 30. ovog Sporazuma, s obrazloženjem da u prethodnom periodu nisu bili zadovoljeni svi neophodni preduslovi za prenošenje upravljačkih ovlasti.

Član 14. Povlačenje ili privremena obustava akreditacije operativnih struktura

- (1) Nakon što Komisija prenese upravljačke ovlasti, državni službenik za ovjeravanje odgovoran je za monitoring kontinuiranog ispunjavanja svih zahtjeva u kako bi ova akreditacija bila održiva i daje informacije Komisiji i nadležnom službeniku za akreditovanje o svakoj značajnoj promjeni koja se na to odnosi.
- (2) Ukoliko bilo koji od zahtjeva iz člana 11. Uredbe o provedbi IPA-e nije ispunjen, ili se više ne ispunjava, državni službenik za ovjeravanje privremeno obustavlja ili povlači akreditaciju relevantne operativne strukture i odmah informiše Komisiju i nadležnog službenika za akreditovanje o svojoj odluci i razlozima za donošenje njegove odluke.
Prije nego obnovi relevantnu akreditaciju, državni službenik za ovjeravanje treba biti uvjeren da su ti zahtjevi ponovo ispunjeni. Tu uvjerenost potkrjepljuje revizijskim mišljenjem, iz naprijed navedenog člana 11.(1).
- (3) Ukoliko državni službenik za ovjeravanje povuče ili privremeno obustavi akreditaciju operativne strukture, primjenjuju se sljedeće odredbe:
  - Komisija na Korisnika ne prenosi sredstva koja se odnose na programe ili aktivnosti koje provodi relevantna operativna struktura, u toku perioda u kojem je akreditacija privremeno obustavljena ili povučena;
  - Ne dovodeći u pitanje bilo koje druge finansijske ispravke, Komisija može na štetu Korisnika vršiti finansijske ispravke utvrđene u članu 30. ovog Sporazuma, zbog nepridržavanja zahtjeva i uslova u proteklom periodu za prenošenje upravljačkih ovlasti;
  - Nijedna nova pravna obaveza koju preuzme relevantna operativna struktura neće se smatrati prihvatljivom u toku perioda u kojem akreditacija nije na snazi;
  - Državni službenik za ovjeravanje odgovoran je za poduzimanje svih odgovarajućih zaštitnih mjera u pogledu plaćanja koja izvrši ili ugovora koje potpiše relevantna operativna struktura.

Član 15. Povlačenje ili privremena obustava prenošenja upravljačkih ovlasti

- (1) Komisija prati usklađenost sa zahtjevima iz člana 11. Uredbe o provedbi IPA-e.
- (2) Bez obzira na odluku nadležnog službenika za akreditovanje o zadržavanju, privremenoj obustavi ili povlačenju akreditacije državnog službenika za ovjeravanje, ili na odluku državnog službenika za ovjeravanje o zadržavanju, privremenoj obustavi ili povlačenju akreditovanja operativne strukture, Komisija može povući ili privremeno obustaviti prenošenje upravljačkih ovlasti u bilo koje vrijeme, a naročito u slučaju kada bilo koji od zahtjeva navedenih u članu 11. Uredbe o provedbi IPA-e nije ispunjen, ili se više ne ispunjava.
- (3) Ukoliko Komisija povuče ili privremeno obustavi prenošenje upravljačkih ovlasti, primjenjuju se sljedeće odredbe:
  - Komisija prestaje sa prenosom sredstava IPA fondova na Korisnika;
  - Ne dovodeći u pitanje bilo koje druge finansijske ispravke, Komisija može na štetu Korisnika vršiti finansijske ispravke utvrđene u članu 30. ovog Sporazuma, zbog nepridržavanja zahtjeva i uslova u proteklom periodu za prenošenje upravljačkih ovlasti.

Komisija može svojom posebnom Odlukom utvrditi druge posljedice proizašle iz privremene obustave ili povlačenja

- (4) Odluka Komisije može utvrditi odredbe o privremenoj obustavi ili povlačenju prenošenja upravnih ovlasti koje se odnose na posebna tijela ili organe.

Član 16. Decentralizacija bez ex ante kontrole od strane Komisije

- (1) Primjena decentralizovanog sistema upravljanja pomoći bez *ex ante* kontrole koju vrši Komisija cilj je provedbe svih komponenti IPA-e u slučajevima kada se pomoć provodi na decentralizovanoj osnovi, u skladu sa naprijed navedenim članom 5. Vremenski period za postizanje ovog cilja može varirati ovisno od dotične komponente IPA-e.
- (2) Prije ukidanja *ex-ante* kontrola utvrđenih u Odluci Komisije o prenošenju upravljanja, Komisija se uvjerava u djelotvorno funkcionisanje relevantnog sistema upravljanja i kontrole u skladu sa odgovarajućim nacionalnim pravilima i pravilima Zajednice. Komisija naročito prati način na koji Korisnik provodi mapu puta obuhvaćenu finansijskim sporazumom, koja se može odnositi na postupno izuzimanje različitih tipova *ex-ante* kontrola. Komisija na odgovarajući način uzima u obzir rezultate koje postigne Korisnik u ovom kontekstu, a naročito tokom pružanja pomoći i tokom procesa pregovaranja.

Član 17. Izjava o pouzdanosti koju daje državni službenik za ovjeravanje

- (1) Državni službenik za ovjeravanje sačinjava godišnju izjavu o upravljanju koja obuhvata:
  - njegovu sveukupnu odgovornost u svojstvu rukovodioca nacionalnog fonda za finansijsko upravljanje sredstvima EU u Bosni i Hercegovini i za zakonitost i ispravnost glavnih transakcija;
  - za djelotvorno funkcionisanje sistema upravljanja i kontrole u okviru IPA-e.

Ova izjava o upravljanju treba biti u formi izjave o pouzdanosti kako bi bila prezentovana Komisiji do 28. februara svake godine, a kopija iste poslata nadležnom službeniku za akreditovanje.

- (2) Izjava o pouzdanosti zasniva se na stvarnom nadzoru sistema upravljanja i kontrole državnog službenika za ovjeravanje u toku finansijske godine.
- (3) Izjava o pouzdanosti sačinjava se u skladu sa obrascem priloženim u **PRILOGU B** ovog Okvirnog sporazuma.
- (4) Ukoliko potvrde kojima se dokazuje djelotvorno funkcionisanje sistema upravljanja i kontrole, te zakonitost i ispravnost glavnih transakcija propisanih u sklopu izjave o pouzdanosti nisu dostupne, državni službenik za ovjeravanje informiše Komisiju, a nadležnom službeniku za akreditovanje dostavlja kopiju o razlozima i mogućim posljedicama, kao i o aktivnostima poduzetim u cilju ispravljanja situacije i zaštite interesa Zajednice.

Član 18. Izrada izvještaja i mišljenja koje donosi organ za reviziju te dalji nastavak aktivnosti državnog službenika za ovjeravanje i Komisije

- (1) U skladu sa detaljnim funkcijama i odgovornostima organa za reviziju kako je utvđeno u **PRILOGU A** ovog Okvirnog sporazuma, organ za reviziju naročito izrađuje sljedeće izvještaje i mišljenja:
  - a) Godišnji izvještaj o revizijskoj aktivnosti u skladu sa obrascem iz **PRILOGA C** ovog Okvirnog sporazuma;
  - b) Godišnje revizijsko mišljenje o sistemu upravljanja i kontrole u skladu sa obrascem iz **PRILOGA D** ovog Okvirnog sporazuma;
  - c) Revizijsko mišljenje o konačnoj izjavi o troškovima na osnovu koje se vrši zatvaranje programa ili dijelova programa u skladu sa obrascem iz **PRILOGA E** ovog Okvirnog sporazuma.
- (2) Nakon prijema godišnjeg izvještaja o aktivnostima i godišnjeg revizijskog mišljenja iz stava 1., državni službenik za ovjeravanje:
  - a) odlučuje da li je potrebno poboljšati sisteme upravljanja i kontrole, bilježi odluke u tom pogledu i osigurava blagovremeno provođenje ovih poboljšanja;
  - b) vrši sva potrebna prilagođavanja zahtjeva za plaćanje prema Komisiji.
- (3) Komisija može odlučiti ili da sama preduzme dalje aktivnosti kao odgovor na

izvještaje i mišljenja, tako što će pokrenuti postupak finansijske ispravke ili da zahtijeva od Korisnika da preduzme odgovarajuće aktivnosti, informišući pritom državnog službenika za ovjeravanje i nadležnog službenika za akreditovanje o svojoj odluci.

ODJELJAK IV: OPĆA PRAVILA O FINANSIJSKOJ POMOĆI ZAJEDNICE

Član 19. Prihvatljivost troškova

- (1) Kod decentralizovanog sistema upravljanja, bez obzira na akreditacije koje dodijele nadležni službenik za akreditovanje i državni službenik za ovjeravanje, potpisani ugovori i dodaci, nastali troškovi i plaćanja koje pritom vrše nacionalni organi, nisu prihvatljivi za finansiranje u okviru IPA-e prije nego što Komisija prenese ovlasti za upravljanje na relevantne strukture i organe. Krajnji datum za utvrđivanje liste prihvatljivih troškova utvrđuje se u finansijskim sporazumima, gdje je to potrebno.
- (2) Odstupanjem od stava 1.,
  - a) troškovi tehničke pomoći za uspostavu sistema upravljanja i kontrole, nastali nakon 1. januara 2007. mogu se smatrati prihvatljivim i prije inicijalnog prenošenja ovlasti za upravljanje;
  - b) troškovi nastali nakon objavljivanja poziva za dostavljanje ponuda ili objave tendera mogu se takođe smatrati prihvatljivim ukoliko je poziv objavljen prije inicijalnog prenošenja ovlasti za upravljanje, ovisno o tome da li je to inicijalno prenošenje ovlasti za upravljanje uspostavljeno unutar vremenskih rokova utvrđenih u rezervnoj klauzuli koja treba biti uvrštena u date aktivnosti ili pozive, i ovisno od prethodnog odobrenja Komisije u pogledu relevantnih dokumenata. Spomenuti pozivi za dostavljanje ponuda ili objave tendera mogu biti poništeni ili izmijenjeni ovisno o odluci o prijenosu upravljanja.
- (3) Troškovi koji se finansiraju u okviru IPA-e se ne mogu finansirati iz nekog drugog finansijskog instrumenta Zajednice.
- (4) Kao dodatak spomenutim stavovima 1. do 3., detaljnija pravila o prihvatljivim troškovima mogu biti utvrđena u finansijskim sporazumima ili sektorskim sporazumima.

Član 20. Vlasništvo nad kamatom

Svaki prihod od kamata na bilo kojem euro računu specifičnom za datu komponentu ostaje u vlasništvu Korisnika. Prihod od kamate ostvaren finansiranjem programa od strane Zajednice usmjerava se isključivo prema tom programu i smatra se sredstvom Korisnika u formi nacionalnog javnog doprinosa i prijavljuje se Komisiji prilikom konačnog zatvaranja programa.

Član 21. Tok revizije

Državni službenik za ovjeravanje osigurava dostupnost svih bitnih informacija kako bi se u bilo koje vrijeme mogao utvrditi dovoljno detaljan tok revizije. Ova informacija obuhvata dokumentacijski potkrijepljene dokaze o odobrenim zahtjevima za plaćanje, knjiženjima i plaćanjima takvih zahtjeva i dokaze o obradi predujama, garancija i dugovanja.

Član 22. Intenzitet pomoći i stepen doprinosa Zajednice

- (1) Doprinos Zajednice izračunava se u odnosu na prihvatljive troškove, na način utvrđen u dijelu II Uredbe o provedbi IPA-e za svaku komponentu IPA-e.
- (2) Odlukama o finansiranju, kojima se usvajaju godišnji i višegodišnji programi za svaku komponentu IPA-e, utvrđuje se maksimalni indikativni iznos doprinosa Zajednice i naknadni maksimalni iznos za svaku prioritetnu osnovicu.

ODJELJAK V: OPĆA PRAVILA PROVEDBE

Član 23. Pravila nabavke

- (1) Upravljanje pomoći, koja je dio svih IPA komponenti, obavlja se u skladu sa pravilima za vanjsku pomoć sadržanim u Uredbi o finansiranju. Ovo se ne odnosi na pomoć koja se provodi u okviru prijelaznih aranžmana iz člana 99. Uredbe o provedbi IPA-e u pogledu komponente o prekograničnoj saradnji, a koja je namijenjena dijelu programa koji se provodi na teritorijama država članica, osim ukoliko država članica koja u njemu učestvuje nije drugačije odlučila.
- (2) Rezultati tenderskih procedura objavljuju se u skladu s pravilima iz gore navedenog stava 1. i pravilima utvrđenim dalje u članu 24.(3) ovog Sporazuma.
- (3) Pravila o učešću i porijeklu utvrđena u članu 19. Okvirne uredbe o IPA-i primjenjuju se na sve postupke dodjele ugovora u okviru IPA-e.
- (4) Svi ugovori o uslugama, nabavkama i radovima dodjeljuju se i provode u skladu sa postupcima i standardnim dokumentima koje utvrdi i objavi Komisija za provedbu operacija izvan teritorije Evropske Unije, a koji su na snazi u vrijeme pokretanja navedenog postupka, osim ukoliko nije drugačije utvrđeno sektorskim ili finansijskim sporazumima.

Član 24. Javnost i transparentnost

- (1) Kod centralizovanog ili zajedničkog sistema upravljanja, Komisija pruža informacije o programima i aktivnostima i u tome joj, po potrebi, pomaže nacionalni koordinator za IPA-u. Kod decentralizovanog sistema upravljanja, Korisnik, a naročito nacionalni koordinator za IPA-u, pružaju informacije o programima i aktivnostima i iste objavljuju. Kod podijeljenog načina upravljanja,

države članice i Korisnik pružaju informacije o programima i aktivnostima i iste objavljuju. Informacija se upućuje građanima i korisnicima kako bi se stavio naglasak na ulogu Zajednice i osigurala transparentnost.

- (2) Kod decentralizovanog sistema upravljanja, operativne strukture odgovorne su za objavljivanje liste konačnih korisnika, naziva aktivnosti i iznosa sredstava Zajednice raspodijeljenih na te aktivnosti putem dodjele nepovratne pomoći na sljedeći način:
  - a) Objavljivanje se vrši u skladu sa standardnom prezentacijom na povjerljivoj i lako dostupnoj internet stranici Korisnika. Ukoliko nije moguće objavljivanje putem interneta, informacija se objavljuje na bilo koji drugi način, uključujući i objavljivanje u nacionalnom službenom listu.
  - b) Objavljivanje se vrši tokom prve polovine godine nakon završetka budžetske godine u kojoj su sredstva bila dodijeljena Korisniku.
  - c) Korisnik obavještava Komisiju o mjestu objave. Ukoliko je informacija objavljena na neki drugi način, Korisnik o korištenim sredstvima detaljno upoznaje Komisiju.
  - d) Operativne strukture osiguravaju da krajnji korisnik bude informisan o tome da prihvatanje finansiranja takođe podrazumijeva i prihvatanje njihovog uvrštavanja na ovu listu objavljenih korisnika. Svi lični podaci uvršteni u ovu listu će, bez obzira na to, biti obrađeni u skladu sa zahtjevima Uredbe (EZ) br. 45/2001 Evropskog parlamenta i Vijeća od 18. decembra 2000. o zaštiti pojedinaca u pogledu obrade ličnih podataka od strane institucija i tijela Zajednice, te o slobodnom kretanju takvih podataka⁵ uz obavezno poštivanje zahtjeva sigurnosti.
- (3) Kod decentralizovanog sistema upravljanja, odgovarajuća tijela, nakon potpisivanja ugovora, pripremaju obavijest o dodjeli ugovora, te je proslijeđuju Komisiji na objavljivanje. Korisnik takođe može objaviti obavijest o dodjeli ugovora u odgovarajućim nacionalnim publikacijama.
- (4) Komisija i relevantna nacionalna, regionalna i lokalna tijela Korisnika se dogovaraju o koherentnom nizu aktivnosti koje trebaju biti dostupne i objavljene u Bosni i Hercegovini informaciji o pomoći u okviru IPA-e. Postupci za provođenje takvih aktivnosti utvrđuju se sektorskim ili finansijskim sporazumima.
- (5) Provođenje aktivnosti iz stava 4. je u nadležnosti krajnjih korisnika i može biti finansirano iz iznosa raspodijeljenog na odgovarajuće programe ili aktivnosti.

Član 25.   Odobranje pogodnosti za provedbu programa i izvršavanje ugovora

- (1) Kako bi osigurao djelotvornu provedbu programa u okviru IPA-e, Korisnik preduzima mjere kako bi omogućio:
  - a) da, u slučaju usluga, nabavki ili tenderskih procedura za izvođenje radova fizička ili pravna lica koja mogu učestvovati u tenderskim procedurama u

---

⁵ Sl.L. L 8, 12, januar 2001., str. 1.

skladu sa gore navedenim članom 23. imaju pravo na privremeni nastan i boravak ako važnost ugovora to opravdava. Ovo pravo stiče se tek nakon što se objavi poziv na tender i koristi ga tehničko osoblje potrebno za izvođenje studija i drugih pripremnih mjera za izradu tendera. Ovo pravo prestaje da važi mjesec dana nakon donošenja odluke o dodjeli ugovora;

- b) da se tom osoblju koje učestvuje u aktivnostima koje finansira Zajednica i članovima njihove najuže porodice odobre pogodnosti, povlastice i izuzeci koji nisu manje povoljni od onih koji se obično odobravaju ostalom međunarodnom osoblju zaposlenom u Bosni i Hercegovini, u okviru bilo kog drugog bilateralnog ili multilateralnog sporazuma ili dogovora o pomoći i tehničkoj saradnji;
  - c) da se tom osoblju koje učestvuje u aktivnostima koje finansira Zajednica i članovima njihove najuže porodice dopusti da uđu u Bosnu i Hercegovinu, da se nastane u Bosni i Hercegovini, da tu rade i da napuste Bosnu i Hercegovinu, ako priroda osnovnog ugovora to opravdava;
  - d) dodjelu svih dozvola neophodnih za uvoz roba, iznad svega profesionalne opreme neophodne za izvršenje osnovnog ugovora, u skladu sa postojećim zakonima, pravilima i propisima Korisnika;
  - e) da uvozi koji se vrše u okviru IPA-e budu izuzeti od carina, uvoznih carina i ostalih fiskalnih naknada;
  - f) dodjelu svih dozvola neophodnih za ponovni izvoz gore navedenih roba, onda kada je osnovni ugovor u potpunosti izvršen;
  - g) dodjelu ovlaštenja za uvoz ili kupovinu strane valute neophodne za provedbu osnovnog ugovora i primjenu nacionalnih propisa o kontroli deviznog poslovanja na nediskriminatoran način prema izvođačima, bez obzira na njihovo državljanstvo ili mjesto nastana;
  - h) dodjelu svih dozvola neophodnih za vraćanje u zemlju porijekla sredstava primljenih u vezi sa aktivnostima koje se finansiraju u okviru IPA-e, u skladu sa inostranim propisima o kontroli deviznog poslovanja koji su na snazi u Bosni i Hercegovini.
- (2) Korisnik osigurava punu saradnju između svih nadležnih organa. Takođe će osigurati pristup kompanijama u državnom vlasništvu i drugim vladinim institucijama koje su uključene u ili su neophodne za provedbu programa ili izvršenje ugovora.

Član 26. Pravila o porezima, carinama i drugim fiskalnim naknadama

- (1) Osim ako drugačije nije predviđeno sektorskim sporazumom ili finansijskim sporazumom, porezi, carine i uvozne carine ili druge naknade jednakog učinka nisu prihvatljive u okviru IPA-e.
- (2) Sljedeće detaljne odredbe se primjenjuju:

- a) Carine, uvozne carine, porezi ili fiskalne naknade jednakog učinka u slučaju uvoza robā u okviru ugovora koje finansira Zajednica nisu prihvatljive u okviru IPA-e. Dotični uvozi propuštaju se od mjesta ulaska u Bosnu i Hercegovinu radi isporuke izvođaču, kao što nalažu odredbe osnovnog ugovora, i za neposredno korištenje potrebno za normalnu provedbu ugovora, bez obzira na kašnjenja ili sporove oko rješavanja naprijed navedenih pristojbi, poreza ili troškova;
- b) Ugovori o uslugama, nabavkama i radovima koje finansira Zajednica, a koje pružaju izvođači registrovani u Bosni i Hercegovini ili vanjski izvođači ne podliježu plaćanju poreza na dodanu vrijednost u Bosni i Hercegovini, štembilja, pristojbi za registraciju ili fiskalnih naknada jednakog učinka, bilo da takve naknade već postoje ili ih tek treba uvesti. Izvođači iz EZ izuzeti su od plaćanja poreza na dodanu vrijednost za usluge koje pružaju, robu koju nabavljaju i/ili radove koje izvode u okviru ugovora EZ-a uz pravo izvođača na prebijanje ili odbijanje uloženog poreza na dodanu vrijednost plaćenog u vezi sa pruženim uslugama, nabavljenoj robi i/ili izvršenim radovima od svakog poreza na dodanu vrijednost koji su prikupili za bilo koju transakciju koju su izvršili. Ukoliko izvođači iz EZ-a ne mogu iskoristiti ovu mogućnost, omogućava im se da, nakon podnošenja pismenog zatjeva koji je praćen potrebnom dokumentacijom koju zahtijeva nacionalni/lokalni zakon o povratu i ovjerenom kopijom osnovnog ugovora EZ-a, povrate porez na dodanu vrijednost neposredno od poreskih organa.

U svrhu ovog Okvirnog sporazuma, termin «izvođač iz EZ-a» označava fizičku ili pravnu osobu koja pruža usluge i/ili nabavlja robu i/ili izvodi radove i/ili pruža nepovratnu pomoć u okviru ugovora EZ-a. Termin «izvođač iz EZ» takođe obuhvata savjetnike za predpristupnu pomoć, koji su poznati i kao rezidentni *twinning* savjetnici, i eksperte uključene u *twinning* dogovore u pisanom obliku ili ugovore. Termin «ugovor EZ-a» označava svaki pravno obavezujući dokument putem kojeg se vrši finansiranje neke aktivnosti u okviru IPA-e i kojeg su potpisali EZ i Korisnik.

Na takve izvođače primjenjuju se proceduralne privilegije barem jednake onima koje se primjenjuju na izvođače u okviru ostalih bilateralnih i multilateralnih sporazuma ili dogovora o pomoći i tehničkoj saradnji.

- c) Dobit i/ili prihod proizašao iz ugovora EZ-a oporezuje se u Bosni i Hercegovini u skladu sa nacionalnim/lokalnim sistemom oporezivanja. Međutim, fizičke i pravne osobe iz država članica Evropske unije ili ostalih zemalja koje zadovoljavaju relevantne odredbe u okviru IPA-e, uključujući osoblje privremeno nastanjeno izvan svoje zemlje koje izvršava ugovore koje finansira Zajednica, izuzeti su od plaćanja ovih poreza u Bosni i Hercegovini.
- d) Lični i predmeti za domaćinstvo za ličnu upotrebu koje uvoze fizička lica (i članovi njihovih najužih porodica), osim onih angažiranih lokalno, koja su angažovana za obavljanje poslova definisanih ugovorima o tehničkoj suradnji, izuzeti su od carina, uvoznih carina, poreza i drugih fiskalnih naknada jednakog učinka, s tim da navedeni lični i predmeti za domaćinstvo budu ili ponovo izvezeni ili prodati u državi u skladu sa propisima koji su na snazi u Bosni i Hercegovini nakon prestanka ugovora.

Član 27. Nadzor, kontrola i revizija koju vrše Komisija i Evropski revizorski sud

- (1) Svi finansijski sporazumi kao i svi programi i ugovori koji iz njih proizilaze predmet su nadzora i finansijske kontrole koju vrši Komisija uključujući Evropski ured za borbu protiv prevara (OLAF) i revizije koju vrši Evropski revizorski sud. Ovo uključuje pravo Delegacije Komisije u Bosni i Hercegovini da provede mjere kao što su *ex ante* provjera tenderske i ugovorne procedure koju vrše nadležne operativne strukture, ukoliko *ex ante* kontrola nije odgođena u skladu sa gore navedenim članom 16. Na odgovarajući način opunomoćeni zastupnici ili predstavnici Komisije i OLAF-a imaju pravo da vrše bilo koju tehničku i finansijsku provjeru koju Komisija ili OLAF smatraju potrebnom radi praćenja povedbe programa uključujući posjetu lokacijama i objektima u kojima se provode aktivnosti koje finansira Komisija. Komisija o takvim misijama unaprijed obavještava relevantne nacionalne organe.
- (2) Korisnik dostavlja sve informacije i dokumente koji se od njega traže uključujući elektronske podatke i preduzima sve odgovarajuće mjere kako bi olakšao rad osobama obučenim za vršenje revizija ili inspekcija.
- (3) Korisnik vodi evidenciju i račune za utvrđivanje pruženih usluga, izvršenih nabavki, radova i pružene nepovratne pomoći koji su finansirani u okviru odgovarajućeg finansijskog sporazuma u skladu sa pouzdanim računovodstvenim postupcima. Korisnik također osigurava da zastupnici ili predstavnici Komisije uključujući OLAF imaju pravo pregledati svu relevantnu dokumentaciju i račune koji se odnose na stavke koje se finansiraju u okviru finansijskog sporazuma i pomažu Evropskom revizorskom sudu da provede reviziju vezanu za korištenje fondova Zajednice.
- (4) Kako bi osigurala djelotvornu zaštitu svojih finansijskih interesa, Zajednica uključujući OLAF, takođe može izvršiti provjeru dokumentacije, te provjere i inspekcije na licu mjesta u skladu sa postupovnim odredbama Uredbe Savjeta (EZ, Euratom) 2185/1996 od 11. novembra 1996.⁶ Ove provjere i inspekcije pripremaju se i vrše kroz usku saradnju sa nadležnim organima koje imenuje Korisnik, koji blagovremeno trebaju biti obaviješteni o predmetu, svrsi i pravnom osnovu provjera i inspekcija kako bi mogli pružiti svu nužnu pomoć. Korisnik utvrđuje uslugu koja će, na zahtjev OLAF-a (Evropskog ureda za borbu protiv prevare), pomoći u vršenju inspekcija u skladu sa Uredbom Vijeća (EZ, Euratom) br. 2185/1996. Ukoliko Korisnik želi, provjere i inspekcije na licu mjesta mogu se vršiti zajedno sa ovim inspekcijama. Ukoliko učesnici u aktivnostima koje finansira Zajednica pružaju otpor provjeri ili inspekciji na licu mjesta, Korisnik, djelujući u skladu sa nacionalnim propisima, pruža inspektorima Komisije/OLAF-a pomoć koja im je potrebna da im rastereti vršenje provjere ili inspekcije na licu mjesta.

Komisija/OLAF izvještava Korisnika što je prije moguće o bilo kojoj činjenici ili sumnji u pogledu nepravilnosti koja je izazvala pažnju u toku vršenja provjere ili inspekcije na licu mjesta. U bilo kojem slučaju, Komisija/OLAF dužna/dužan je informisati naprijed navedeni organ o rezultatima takvih provjera ili inspekcija.
- (5) Kontrole i revizije koje su prethodno opisane primjenjuju se na sve izvođače i pod-izvođače koji su primili sredstva Zajednice uključujući sve relevantne informacije koje se mogu naći u dokumentima o nacionalnom fondu Korisnika, a

⁶ Sl.L. L 292, 15. novembar 1996., str. 2.

tiču se nacionalnog doprinosa.

- (6) Ne dovodeći u pitanje odgovornost Komisije i Evropskog revizorskog suda, račune i djelovanje nacionalnog fonda i, gdje je to moguće, operativne strukture, prema nahođenju Komisije može provjeriti sama Komisija ili vanjski revizor kojeg Komisija odredi.

Član 28. Sprečavanje nepravilnosti i prevara, mjere protiv korupcije

- (1) Korisnik osigurava istragu i djelotvornu obradu predmeta gdje postoji sumnja da se radi o prevari i nepravilnostima i osigurava djelovanje kontrolnih i mehanizma izvještavanja koji su jednaki onima predviđenim Uredbom Komisije (EZ) br. 1828/2006 od 8. decembra 2006.⁷ Komisija se bez odlaganja informiše o slučajevima gdje postoji sumnja o prevari ili nepravilnosti.
- (2) Takođe, Korisnik preduzima sve odgovarajuće mjere da spriječi i djeluje protiv svakog vršenja aktivne ili pasivne korupcije u svakoj fazi postupka nabavke ili dodjele nepovratne pomoći ili u toku provedbe odgovarajućih ugovora.
- (3) Korisnik, uključujući osoblje odgovorno za provedbene zadatke u pogledu aktivnosti koje finansira Komisija, obvezuje se da će preduzeti sve mjere predostrožnosti potrebne kako bi se izbjegao bilo kakav rizik od sukoba interesa i odmah informisati Komisiju o bilo kojem takvom sukobu interesa ili situaciji koja bi mogla dovesti do takvog sukoba.
- (4) Primjenjuju se sljedeće definicije:
  - a) *Nepravilnost* označava svaku povredu odredbe važećih pravila i ugovora koja je rezultat djela propusta ekonomskog operatera, a koja je dovela ili bi mogla dovesti u pitanje opšti budžet Evropske unije uvrštavanjem neke neopravdane stavke u troškove opšteg budžeta.
  - b) *Prevara* označava svako namjerno djela ili propust koji se tiču: upotrebe ili predstavljanja lažnih, netačnih ili nepotpunih navoda ili dokumenata, čiji je rezultat protivpravno prisvajanje ili nezakonito zadržavanje sredstava iz opšteg budžeta Evropskih zajednica ili budžeta kojima upravljaju Evropske zajednice ili se njima upravlja u ime Evropskih zajednica; neobjavlivanje informacija koje krše posebne obaveze, a koje imaju isti učinak; zloupotreba takvih sredstava u svrhe različite od onih za koje su ta sredstva izvorno dodijeljena.
  - c) *Aktivna korupcija* se definiše kao namjerna aktivnost neke osobe koja službeniku, neposredno ili putem posrednika, obeća ili omogući uživanje neke koristi za njega ili za neku treću stranu u njegovu korist ako bude djelovao ili se suzdržao od toga da djeluje u skladu sa svojim dužnostima ili da obavlja svoje funkcije kršeći svoje službene dužnosti na način koji šteti ili bi mogao štetiti finansijskim interesima Evropskih zajednica.
  - d) *Pasivna korupcija* definiše se kao namjerna aktivnost službenika koji, neposredno ili putem posrednika, traži ili pribavi uživanje neke koristi za njega ili za neku treću stranu u njegovu korist, ili prihvati obećanje da će takvu korist dobiti ako bude djelovao ili se suzdržao od toga da djeluje u skladu sa svojim dužnostima ili da obavlja svoje funkcije kršeći svoje službene dužnosti

---

⁷ Sl.L. L 371, 27. decembar 2006., str. 4.

na način koji šteti ili bi mogao štetiti finansijskim interesima Evropskih zajednica.

Član 29. Nadoknada sredstava u slučaju nepravilnosti ili prevare

- (1) Svaki dokazani slučaj nepravilnosti ili prevare koji se otkrije u bilo kom trenutku u toku provedbe pomoći u okviru IPA-e ili kao rezultat revizije imaće za posljedicu nadoknadu sredstava Komisije od strane Korisnika.
- (2) Državni službenik za ovjeravanje vrši nadoknadu doprinosa koje je Zajednica platila Korisniku iz sredstava onoga ko je počinio nepravilnost, prevaru ili korupciju ili koji je od nje imao koristi, u skladu sa nacionalnim postupcima za nadoknadu. Ako državni službenik za ovjeravanje ne uspije nadoknaditi sva sredstva ili dio sredstava, to ne spriječava Komisiju da sredstva nadoknadi od Korisnika.

Član 30. Finansijske ispravke

- (1) U slučaju decentralizovanog sistema upravljanja, a kako bi se osiguralo da se sredstva koriste u skladu sa važećim pravilima, Komisija primjenjuje postupke za potvrđivanje obračuna i mehanizme finansijskih ispravki u skladu sa članom 53.b(4) i 53.c(2) Uredbe o finansiranju i kako je precizirano u sektorskim sporazumima i finansijskim sporazumima.
- (2) Do finansijske ispravke može doći na osnovu:
  - identifikacije tačno utvrđene nepravilnosti, uključujući prevaru;
  - identifikacije slabosti ili propusta u sistemima upravljanja i kontrole Korisnika.
- (3) Ako Komisija ustanovi da su troškovi u okviru programa obuhvaćenih IPA-om nastali na način da su prekršena važeća pravila, ona donosi odluku o tome koji iznosi će biti isključeni iz finansiranja sredstavima Zajednice.
- (4) Izračunavanje i utvrđivanje svih takvih ispravki, kao i nadoknada koje se na njih odnose, vrši Komisija u skladu sa kriterijima i postupcima niže navedenim u članovima 32., 33. i 34. Odredbe o finansijskim ispravkama koje su utvrđene u sektorskim sporazumima ili finansijskim sporazumima primjenjuju se kao dopuna ovom Okvirnom sporazumu.

Član 31. Finansijske prilagodbe

U slučaju decentralizovanog sistema upravljanja, državni službenik za ovjeravanje, koji snosi prvostepenu odgovornost za istraživanje nepravilnosti, vrši finansijske prilagodbe na mjestima na kojima se ustanove nepravilnosti ili nemar u djelovanju ili operativnim programima, tako što otkazuje cjelokupan ili dio doprinosa Zajednice dotičnim aktivnostima ili operativnim programima. Državni službenik za ovjeravanje uzima u obzir prirodu i ozbiljnost nepravilnosti i finansijskog gubitka koji je nanesen doprinosima

Zajednice.

Član 32. Kriteriji za finansijske ispravke

- (1) Komisija može izvršiti finansijske ispravke tako što će otkazati cjelokupan ili dio doprinosa Zajednice za neki program, u naprijed navedenim slučajevima iz člana 30.(2).
- (2) Tamo gdje se ustanove pojedinačni slučajevi nepravilnosti Komisija uzima u obzir sistemsku prirodu nepravilnosti kako bi ustanovila da li je potrebno primijeniti ispravke paušalne stope, materijalne ispravke ili ispravke zasnovane na ekstrapolaciji nalaza. U pogledu komponente ruralnog razvoja, kriteriji za finansijske ispravke utvrđeni su u finansijskim sporazumima ili sektorskim sporazumima.
- (3) Kada odlučuje o količini ispravki Komisija uzima u obzir prirodu i ozbiljnost nepravilnosti i /ili obim finansijskih posljedica nastalih kao rezultat nedostataka ili pogrešaka koje su ustanovljene u sistemu upravljanja i kontrole datog programa.

Član 33. Postupci za finansijske ispravke

- (1) Prije nego što donese odluku o finansijskoj ispravci Komisija obavještava državnog službenika za ovjeravanje o svojim privremenim zaključcima i zahtijeva da on dostavi svoje komentare u roku od dva mjeseca.

Tamo gdje Komisija predloži finansijsku ispravku na osnovu ekstrapolacije ili paušalne stope, Korisniku se omogućava da ustanovi stvarni obim nepravilnosti putem pregleda date dokumentacije. U dogovoru sa Komisijom, Korisnik može ograničiti obim ovog pregleda na odgovarajuću proporciju ili uzorak date dokumentacije. Izuzev u propisno utemeljenim slučajevima, vrijeme dozvoljeno za ovaj pregled ne prelazi period od dva mjeseca nakon perioda od dva mjeseca iz prvog podstava.

- (2) Komisija uzima u obzir svaki dokaz koji dostavi Korisnik u okviru vremenskog perioda navedenog u stavu 1.
- (3) Komisija nastoji da donese odluku o finansijskoj ispravci u roku od 6 mjeseci od pokretanja postupka utvrđenog u stavu 1.

Član 34. Povrat sredstava

- (1) Svaki povrat sredstava u opšti budžet Evropske unije vrši se prije roka plaćanja naznačenog u nalogu za povrat koji je izrađen u skladu sa članom 72. Uredbe o finansiranju. Rok za plaćanje je zadnji dan drugog mjeseca nakon izdavanja naloga.
- (2) Svako kašnjenje u povratu sredstava rezultira zateznom kamatom, koja se obračunava počevši od roka plaćanja, a završava se na dan stvarnog plaćanja. Stopa takve zatezne kamate iznosi jedan i po posto iznad stope koju primjenjuje Evropska centralna banka u svojim glavnim operacijama za refinansiranje prvog radnog dana

u mjesecu u kojem dospijeva rok za plaćanje.

Član 35. Ponovno korištenje doprinosa Zajednice

- (1) Sredstva iz doprinosa Zajednice koja su otkazana zbog finansijske ispravke uplaćuju se u budžet Zajednice, skupa sa pripadajućom kamatom.
- (2) Sredstva iz doprinosa čije je korištenje otkazano ili koja su povučena u skladu sa naprijed navedenim članom 31. ne mogu biti ponovo korištena za radnju ili radnje koje su bile predmet nadoknade ili prilagodbe, niti u slučajevima gdje su nadoknade ili prilagodbe izvršene zbog sistemskih nepravilnosti, za postojeće radnje u okviru svih ili dijela prioriternih osnovica u kojima je sistemska nepravilnost nastala.

Član 36. Monitoring u slučaju decentralizovanog sistema upravljanja, odbori za monitoring IPA-e

- (1) U slučaju decentralizovanog sistema upravljanja Korisnik, u roku od šest mjeseci nakon stupanja na snagu prvog finansijskog sporazuma, osniva odbor za monitoring IPA-e u dogovoru sa Komisijom, kako bi osigurao koherentnost i koordinaciju u provedbi IPA komponenti.
- (2) Odboru za monitoring IPA-e pomažu sektorski odbori za monitoring koji su osnovani u okviru komponenata IPA-e. Oni su vezani za programe ili komponente. Ukoliko je primjereno, mogu uključiti predstavnike civilnog društva. Detaljnija pravila mogu biti sadržana u finansijskim sporazumima ili sektorskim sporazumima.
- (3) Odbor za monitoring IPA-e uvjerava se u ukupnu djelotvornost, kvalitet i koherentnost provedbe svih programa i radnji usmjerenih ka ispunjenju ciljeva navedenih u dokumentima o višegodišnjem indikativnom planiranju i finansijskim sporazumima.
  - (a) Odbor za monitoring IPA-e može predložiti Komisiji, nacionalnom koordinatoru za IPA-u i državnom službeniku za ovjeravanje bilo koju aktivnost kako bi osigurao koherentnost i koordinaciju između programa i radnji koje se provode u okviru različitih komponenata, kao i bilo koje korektivne mjere koje se odnose na relevantne komponente, a koje su potrebne kako bi se osiguralo postizanje globalnih ciljeva pružene pomoći, te kako bi se unaprijedila njena sveukupna djelotvornost. Takođe može predložiti relevantnom sektorskom odboru (odborima) za monitoring odluke o bilo kojoj korektivnoj mjeri kako bi osigurao postizanje ciljeva programa i unapređenje djelotvornosti pomoći pružene u okviru programa ili date komponente (komponentata) IPA-e;
  - (b) Odbor za monitoring IPA-e usvaja interni poslovnik u skladu sa mandatom odbora za monitoring kojeg je utvrdila Komisija, te u okviru institucionalnog, pravnog i finansijskog okvira Bosne i Hercegovine;
  - (c) Ukoliko drugačije nije predviđeno mandatom odbora za monitoring kojeg je utvrdila Komisija, primjenjuju se sljedeće odredbe:

- aa) Odbor za monitoring IPA-e, pored svojih članova, predstavnika Komisije, uključuje u svoj sastav i nacionalnog koordinatora za IPA-u, državnog službenika za ovjeravanje, predstavnike operativnih struktura i strateškog koordinatora;
- bb) Predstavnik Komisije i nacionalni koordinator za IPA-u zajedno predsjedavaju sastancima odbora za monitoring IPA-e;
- cc) Odbor za monitoring IPA-e sastaje se najmanje jednom godišnje. U međuvremenu, moguće je takođe zakazati tematske sastanke.

Član 37. Monitoring u slučajevima centralizovanog i zajedničkog sistema upravljanja

U slučaju centralizovanog i zajedničkog sistema upravljanja, Komisija može preduzeti svaku aktivnost koju smatra neophodnom za nadzor relevantnih programa. U slučaju zajedničkog načina upravljanja, ove aktivnosti mogu se izvršiti zajedno sa datom međunarodnom organizacijom (organizacijama).

Član 38. Godišnji i završni izvještaji o provedbi

- (1) Operativne strukture izrađuju godišnji sektorski izvještaj i završni sektorski izvještaj o provedbi programa za koje su odgovorni, u skladu sa postupcima definisanim za svaku komponentu IPA-e u dijelu II Uredbe o provedbi IPA-e.

Godišnji sektorski izvještaji o provedbi pokrivaju finansijsku godinu. Završni sektorski izvještaji o provedbi pokrivaju cijeli period provedbe i mogu uključiti posljednji godišnji sektorski izvještaj.

- (2) Izvještaji iz stava 1. šalju se nacionalnom koordinatoru za IPA-u, državnom službeniku za ovjeravanje i Komisiji, nakon što ih pregledaju sektorski odbori za monitoring.
- (3) Na osnovu izvještaja iz stava 1. nacionalni koordinator za IPA-u šalje Komisiji i državnom službeniku za ovjeravanje godišnji i završni izvještaj o provedbi pomoći u okviru Uredbe o IPA-i, nakon što ih pregleda odbor za monitoring IPA-e.
- (4) Godišnji izvještaj o provedbi iz stava 3. koji se šalje do 31. avgusta svake godine, a prvi put 2008. godine, objedinjuje različite godišnje sektorske izvještaje koji su objavljeni u okviru različitih komponenata i uključuje informacije o:
  - a) napretku ostvarenom u provedbi pomoći Zajednice u vezi prioriteta postavljenih u dokumentu o višegodišnjem indikativnom planiranju i različitim programima;
  - b) finansijskoj provedbi pomoći Zajednice.
- (5) Završni izvještaj o provedbi iz stava 3. pokriva cijeli period provedbe i može uključiti posljednji godišnji izvještaj spomenut u stavu 4.

Član 39.   Zatvaranje programa u okviru decentralizovanog sistema upravljanja

- (1) Nakon što Komisija od Korisnika primi zahtjev za završno plaćanje, program se smatra zatvorenim čim se desi jedna od sljedećih situacija:
  - plaćanje preostalog konačnog iznosa, što predstavlja obavezu Komisije;
  - izdavanje naloga za povrat od strane Komisije;
  - ukidanje već dodijeljenih budžetskih sredstava od strane Komisije;
- (2) Zatvaranje programa ne dovodi u pitanje pravo Komisije da izvrši finansijsku ispravku u kasnijoj fazi.
- (3) Zatvaranje programa ne utiče na obaveze Korisnika da nastavi sa čuvanjem relevantnih dokumenata.
- (4) Kao dodatak naprijed navedenom stavu 1. do 3., detaljnija pravila o zatvaranju programa mogu biti utvrđena u finansijskim sporazumima ili sektorskim sporazumima.

Član 40.   Zatvaranje programa u okviru centralizovanog i zajedničkog upravljanja

- (1) Program je zatvoren kada se zatvore svi ugovori i nepovratne pomoći koje je program finansirao.
- (2) Po prijemu zahtjeva za plaćanje, ugovor ili nepovratna pomoć smatra se zatvorenim čim se dogodi jedna od sljedećih situacija:
  - plaćanje preostalog konačnog iznosa što je obaveza Komisije;
  - izdavanje naloga za povrat od strane Komisije nakon prijema zahtjeva za plaćanje;
  - ukidanje već dodijeljenih budžetskih sredstava od strane Komisije.
- (3) Zatvaranje ugovora ili nepovratne pomoći ne dovodi u pitanje pravo Komisije da izvrši finansijsku ispravku u kasnijoj fazi.
- (4) Kao dodatak naprijed navedenom stavu 1. do 3., detaljnija pravila o zatvaranju programa mogu biti utvrđena u finansijskim sporazumima ili sektorskim sporazumima.

ODJELJAK VI: ZAVRŠNE ODREDBE

Član 41. Konsultacije

- (1) Sva pitanja koja se tiču izvršavanja ili tumačenja ovog Okvirnog sporazuma predmet su konsultacija između vodećih ugovornih strana, a prema potrebi i izmjene i dopune ovog Okvirnog sporazuma.
- (2) U slučaju propusta za izvršenje obaveze iz ovog Okvirnog sporazuma koja nije bila predmet pravovremeno donesenih korektivnih mjera, Komisija može odgoditi finansiranje aktivnosti u okviru IPA-e nakon konsultacija sa Korisnikom.
- (3) Korisnik može u cjelini ili djelimično odustati od provedbe aktivnosti u okviru IPA-e. Ugovorne strane utvrđuju detalje navedenog odustajanja razmjenom pisama.

Član 42. Usaglašavanje razlika, arbitraža

- (1) Razlike koje proizilaze iz tumačenja, djelovanja i provedbe ovog Okvirnog sporazuma na svakom i svim nivoima učešća, rješavaće se sporazumno putem konsultacija predviđenih u članu 41.
- (2) Ukoliko se prijateljskim načinom ne postigne rješenje, svaka od ugovornih strana može uputiti predmet na rješavanje putem arbitraže u skladu sa opcionim pravilima Stalnog arbitražnog suda za arbitražu za međunarodne organizacije i države, koja su na snazi na dan ovog Okvirnog sporazuma.
- (3) Jezik koji će se koristiti u arbitražnom postupku je engleski. Organ za imenovanje arbitara/arbitraže biće Generalni sekretar Stalnog arbitražnog suda, na osnovu pismenog zahtjeva koji je podnijela bilo koja ugovorna strana. Odluka arbitra je obavezujuća za sve strane i protiv nje nije moguće uložiti žalbu.

Član 43. Sporovi sa trećim stranama

- (1) Ne dovodeći u pitanje nadležnost suda koji je u ugovoru označen kao sud nadležan za sporove nastale po tom ugovoru između strana, Evropska zajednica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživa imunitet od tužbe i pravnog postupka u pogledu bilo kakvog spora između Evropske zajednice i/ili Korisnika i treće strane, ili između trećih strana, a koji se neposredno ili posredno tiče pružanja pomoći Zajednice Korisniku u okviru ovog Okvirnog sporazuma, osim ako se Evropska zajednica u nekom posebnom slučaju izričito ne odrekne svog imuniteta.
- (2) U svim pravnim ili upravnim postupcima pred sudom, tribunalom ili upravnom instancom u Bosni i Hercegovini, Korisnik brani svoj imunitet i zazuzima stav koji na odgovarajući način uzima u obzir interese Evropske zajednice. Po potrebi, Korisnik i Evropska komisija nastavljaju konsultacije o stavu koji će zauzeti.

Član 44. Obavijesti

- (1) Sva obavještenja u vezi sa ovim Okvirnim sporazumom sačinjavaju se u pisanoj formi i na engleskom jeziku. Svako obavještenje mora biti potpisano i dostavljeno kao originalan dokument ili putem faksa.

- (2) Sva obavještenja u vezi sa ovim Okvirnim sporazumom šalju se u pisanoj formi na sljedeće adrese:

Za Komisiju:
Evropska komisija
Generalni direktorat za proširenje

1049 Brisel
BELGIJA
Faks: +32 2 295 95 40

Za Korisnika:
Direkcija za evropske integracije Bosne i
Hercegovine
Trg BiH 1
Sarajevo
BOSNA I HERCEGOVINA
Faks: +387 33 296 473

Član 45. Prilozi

Prilozi se smatraju sastavnim dijelom ovog Okvirnog sporazuma.

Član 46. Stupanje na snagu

Ovaj Okvirni sporazum stupa na snagu na dan kada ugovorne strane pismenim putem obavijeste jedna drugu da je Sporazum odobren u skladu sa postojećim internim zakonodavstvom ili postupcima svake od strana.

Član 47. Izmjene i dopune

Svaka izmjena i dopuna koju su dogovorile ugovorne strane biće u pisanoj formi i činiće sastavni dio ovog Sporazuma. Takva izmjena i dopuna stupa na snagu sa datumom koji odrede ugovorne strane.

Član 48. Prestanak

- (1) Ovaj Okvirni sporazum biće na snazi za neograničen period vremena, ukoliko ga ugovorne strane ne raskinu pismenim obavještenjem.
- (2) U slučaju prestanka ovog Okvirnog sporazuma, svaka pomoć koja je još uvijek u toku izvršenja provodi se do njenog završetka, u skladu sa ovim Okvirnim sporazumom i svakim sektorskim sporazumom i finansijskim sporazumom.

Član 49. Jezik

Ovaj Okvirni sporazum sačinjen je u dva primjerka na engleskom jeziku.

Potpisan, za i u ime Komisije od strane

Potpisan, za i u ime Bosne i
Hercegovine od strane

G-din Pierre Mirel
direktor
Generalni direktorat za proširenje

Dr. Nikola Špirić
predsjedavajući
Vijeće ministara

Brisel,
Datum:

Sarajevo,
Datum:

PRILOG A

Raspodjela funkcija i zajedničkih odgovornosti na strukture, organe i tijela u skladu sa članom 8. Okvirnog sporazuma između Komisije i Bosne i Hercegovine

Uvodna napomena:

Ova lista pokazuje glavne funkcije i zajedničke odgovornosti datih struktura, organa i tijela. Ne treba se smatrati konačnom. Ona dopunjava temeljni dio ovog Okvirnog sporazuma.

1) Nadležni službenik za akreditovanje (CAO):

- a) CAO-a imenuje Korisnik. On je visoko pozicioniran službenik u vladi ili državnoj upravi Korisnika.
- b) CAO je odgovoran za izdavanje, monitoring i privremenu obustavu ili povlačenje akreditacije višeg državnog službenika za ovjeravanje (NAO)
  - i kao rukovodilac nacionalnog fonda snosi sveukupnu odgovornost za finansijsko upravljanje fondovima EU u Bosni i Hercegovini i odgovoran je za zakonitost i pravilnost glavnih transakcija;
  - i u pogledu sposobnosti NAO-a da ispuní obaveze u svrhu djelotvornog funkcionisanja sistema za upravljanje i kontrolu u okviru IPA-e.

Akreditacijom NAO-a obuhvaćen je Nacionalni fond (NF).

CAO prijavljuje Komisiji akreditaciju NAO-a i informiše je o svakoj promjeni koja se tiče akreditacije NAO-a. Ovo uključuje pružanje svih relevantnih dokaznih informacija koje zahtijeva Komisija.

- c) Prije nego što akredituje NAO-a, CAO se uvjerava da su ispunjeni važeći zahtjevi iz člana 11. Pravila o provedbi IPA-e. Ovo uključuje potvrđivanje usklađenosti sistema za upravljanje i kontrolu koje je uspostavio Korisnik u cilju djelotvornih kontrola u najmanje tri oblasti iz Priloga Uredbe o provedbi IPA-e (kriteriji za akreditaciju). Ovaj prilog predviđa sljedeće sveukupne zahtjeve:
  - Kontrolu okruženja (osnivanje i upravljanje organizacijom i osobljem) koja se sastoji od etičkih i standarda poštenja i profesionalizma, otklanjanja nepravilnosti i izvještavanja, planiranja osoblja, zapošljavanja, obuka i ocjenivanja uključujući upravljanje dodjelom osjetljivih radnih mjesta, osjetljivih funkcija i sukoba interesa, uspostave pravne osnove za tijela i pojedince, formalnog utvrđivanja odgovornosti, obaveza, delegiranja obaveza i svakog relevantnog potrebnog organa za sve zadatke i položaje u organizaciji);
  - Planiranje i upravljanje rizikom koji se sastoje od utvrđivanja, procjene i upravljanja rizikom, postavljanja ciljeva i raspodjele prema ciljevima, planiranja procesa provedbe;

- Kontrolne aktivnosti (provedba intervencija) koje se sastoje od postupaka provjere, postupaka za nadzor putem odgovornog upravljanja zadacima dodijeljenih podređenima, uključujući godišnje izvještaje o pouzdanosti koje daju niže rangirani akteri u operativnim strukturama, pravila za sve vrste nabavki i poziva na dostavljanje ponuda, postupaka koji uključuju liste za provjeru svakog koraka nabavke i poziva na dostavljanje ponuda, pravila i postupaka objavljivanja, postupaka za plaćanje, postupaka za monitoring alokacija sredstava za sufinansiranje, budžetskih postupaka u cijju osiguranja dostupnosti fondova, postupaka za nastavak djelatnosti, računovodstvenih postupaka, postupaka za izmirenje, izvještavanje o izuzecima, između ostalog o izuzecima od uobičajenih postupaka koji su odobreni na odgovarajućem nivou, neodobrenih izuzetaka i propusta u kontroli gdje god da su uočeni, postupaka osiguranja, postupaka pohranjivanja, odvajanja dužnosti i izvještavanja o slabostima interne kontrole;
- Aktivnosti monitoringa (nadzor nad intervencijama), koje se sastoji od interne revizije te rukovođenja izvještajima o reviziji i preporukama, procjene;
- Obavještavanje (osigurati da svi akteri dobiju informacije neophodne za obavljanje svojih zadataka) koje se sastoji od redovnih sastanaka koordinacije između različitih tijela kako bi se razmijenile informacije o svim aspektima planiranja i provedbe, te redovna izvještavanja na svim odgovarajućim nivoima o efikasnosti i djelotvornosti interne kontrole.

2) Nacionalni koordinator za IPA-u (NIPAC):

- a) NIPAC-a imenuje Korisnik. On je visoko pozicioniran službenik u vladi ili državnoj upravi Korisnika.
- b) On osigurava sveukupnu koordinaciju pomoći u okviru IPA-e.
- c) NIPAC osigurava partnerstvo između Komisije i Korisnika i održavanje bliske saradnje između općeg procesa pristupanja i upotrebe predpristupne pomoći u okviru IPA-e. Snosi sveukupnu odgovornost za:
  - koherentnost i koordinaciju programa predviđenih u okviru IPA-e;
  - godišnje programiranje za komponentu o pomoći u tranziciji i na izgradnju institucija na nacionalnom nivou;
  - koordinaciju učešća Korisnika u odgovarajućim prekograničnim programima zajedno sa državama članicama i drugim zemljama korisnicama, kao i u programima na međudržavnom i međuregionalnom nivou ili programima saradnje regija koje imaju izlaz na more u okviru drugih instrumenata Zajednice; NIPAC može delegirati zadatke koji se odnose na ovu koordinaciju koordinatoru za prekograničnu saradnju.
- d) NIPAC izrađuje te, nakon što ih pregleda odbor za monitoring IPA-e, podnosi Komisiji godišnje i završne izvještaje o provedbi IPA-e kako je definisano u članu 38. ovog Okvirnog sporazuma i u članu 61.(3) Uredbe o provedbi IPA-e. Kopiju ovih izvještaja šalje NAO-u.

3) Strateški koordinator:

- a) Strateškog koordinatora imenuje Korisnik kako bi osigurao koordinaciju komponente regionalnog razvoja i komponente razvoja ljudskih resursa koje su u nadležnosti nacionalnog koordinatora za IPA-u. Strateški koordinator je subjekat u okviru državne uprave Korisnika koji nije neposredno uključen u provedbu datih komponenata.
- b) Strateški koordinator:
  - koordinira pomoć dodijeljenu u okviru komponente regionalnog razvoja i komponente razvoja ljudskih resursa;
  - izrađuje strateški koherentni okvir definisan u članu 154. Uredbe o provedbi IPA-e;
  - osigurava koordinaciju između sektorskih strategija i programa.

4) Državni službenik za ovjeravanje (NAO):

NAO-a imenuje Korisnik. On je visoko pozicioniran službenik u vladi ili državnoj upravi Korisnika.

NAO obavlja sljedeće funkcije i ima sljedeće odgovornosti:

- a) Kao rukovodilac nacionalnog fonda snosi sveukupnu odgovornost za finansijsko upravljanje fondovima EU u Bosni i Hercegovini i odgovoran je za zakonitost i pravilnost glavnih transakcija. U pogledu ovih odgovornosti NAO posebno obavlja sljedeće zadatke:
  - garantuje ispravnost i zakonitost glavnih transakcija;
  - izrađuje i dostavlja Komisiji ovjerene izjave o troškovima i zahtjeve za plaćanje; snosi sveukupnu odgovornost za tačnost zahtjeva za plaćanje i prenos sredstava operativnim strukturama i/ili krajnjim korisnicima;
  - potvrđuje postojanje i ispravnost elemenata za sufinansiranje;
  - osigurava identifikovanje i neposredno obavješćavanje o svakoj nepravilnosti;
  - vrši finansijska prilagođavanja koja se zahtijevaju u vezi sa otkrivenim nepravilnostima, u skladu sa članom 50. Uredbe o provedbi IPA-e;
  - ima ulogu kontakt osobe za finansijske informacije koje se razmjenjuju između Komisije i Korisnika.
- b) odgovoran je za djelotvorno funkcionisanje sistema upravljanja i kontrole u okviru IPA-e. U pogledu ovih odgovornosti NAO posebno obavlja sljedeće zadatke:
  - odgovoran je za izdavanje, monitoring i privremenu obustavu ili povlačenje akreditacije operativnih struktura;
  - osigurava postojanje i djelotvorno funkcionisanje sistema upravljanja pomoći u okviru IPA-e;

- osigurava da sistem interne kontrole koji se odnosi na upravljanje fondovima bude efikasan i djelotvoran;
- izvještava o sistemu upravljanja i kontrole;
- osigurava funkcionisanje odgovarajućih sistema za izvještavanje i informisanje;
- obezbjeđuje dalje praćenje nalaza iz izvještaja o reviziji organa za reviziju u skladu sa članom 18. ovog Okvirnog sporazuma i članom 30.(1) Uredbe o provedbi IPA-e;
- bez odlaganja prijavljuje Komisiji, uz kopiju prijave CAO-u, svaku značajnu promjenu koja se odnosi na sistem upravljanja i kontrolu.

Kako proizilazi iz gore navedenih odgovornosti pod a) i b), NAO izrađuje godišnju izjavu o pouzdanosti kako je definisano u članu 17. ovog Okvirnog sporazuma i u skladu sa **PRIOLOGOM B** ovog Sporazuma, što uključuje:

- a) potvrdu djelotvornog funkcionisanja sistema upravljanja i kontrole;
- b) potvrdu u pogledu zakonitosti i ispravnosti glavnih transakcija;
- c) informacije o svakoj promjeni u sistemima i kontrolama i elementima koji idu u prilog računovodstvenim informacijama.

Ukoliko potvrde kojima se dokazuje djelotvorno funkcionisanje sistema upravljanja i kontrole, te zakonitost i ispravnost glavnih transakcija naprijed navedenih pod a) i b) nisu dostupne, državni službenik za ovjeravanje informiše Komisiju, a kopiju prosljeđuje CAO-u, o razlozima i mogućim posljedicama, kao i aktivnostima poduzetim u cilju ispravljanja situacije i zaštite interesa Zajednice.

5) Nacionalni fond (NF):

- a) NF je tijelo smješteno u državnom ministarstvu Korisnika i ima centralne budžetske nadležnosti te djeluje kao centralni trezorski subjekat.
- b) NF je zadužen za poslove finansijskog upravljanja pomoći u okviru IPA-e, pod odgovornošću NAO-a.
- c) NF je posebno zadužen za organizaciju bankovnih računa, traženje sredstava od Komisije, odobravanje prenosa sredstava od Komisije do operativnih struktura ili do krajnjih korisnika i izvještavanje Komisije o finansijskim operacijama.

6) Operativne strukture:

- a) Operativna struktura osniva se za svaku komponentu ili program IPA-e, a bavi se upravljanjem i provedbom pomoći u okviru IPA-e. Operativna struktura je tijelo ili skup tijela u državnoj upravi Korisnika.
- b) Operativna struktura odgovorna je za upravljanje i provedbu relevantnog programa ili programā IPA-e u skladu sa principima pouzdanog finansijskog upravljanja. U ove svrhe, operativna struktura izvršava određen broj obaveza koje uključuju:
  - izradu godišnjih i višegodišnjih programa;

- monitoring provedbe programa i usmjeravanje rada sektorskog odbora za monitoring kako je definisano u članu 36.(2) ovog Okvirnog sporazuma i u članu 59. Uredbe o provedbi IPA-e, a posebno tako što obezbjeđuje dokumente koji su neophodni za monitoring kvaliteta provedbe programa;
- izradu godišnjih sektorskih i završnih izvještaja o provedbi definisanih u članu 38.(1) i (2) ovog Okvirnog sporazuma i u članu 61.(1) Uredbe o provedbi IPA-e, te, nakon što ih pregleda sektorski odbor za monitoring, podnošenje ovih izvještaja Komisiji, NIPAC-u i NAO-u;
- osiguravanje da su radnje izabrane za finansiranje i odobrene u skladu sa kriterijima i mehanizmima koji se primjenjuju na programe, i da su usklađene sa relevantnim pravilima Zajednice i nacionalnim pravilima;
- uspostavljanje postupaka za čuvanje svih dokumenata u vezi troškova i revizija, a koji su neophodni kako bi se osigurao odgovarajući tok revizije;
- ugovaranje tenderskih postupaka, postupaka dodjele nepovratne pomoći, sklapanje ugovora koji iz tog proizilaze, te plaćanje krajnjem Korisniku i povrat sredstava od krajnjeg Korisnika;
- osiguranje da sva tijela uključena u provedbu aktivnosti zadrže odvojene računovodstvene sisteme ili odvojene sisteme za računovodstvenu kodifikaciju;
- osiguranje da NF i NAO dobiju sve neophodne informacije o postupcima i provjerama koje su izvršene u vezi sa troškovima;
- uspostavljanje, održavanje i ažuriranje sistema za izvještavanje i informisanje;
- vršenje provjera kako bi se osiguralo da su prikazani troškovi uistinu nastali u skladu sa važećim pravilima, da su proizvodi ili usluge isporučeni u skladu sa odobrenom odlukom i da je zahtjev za plaćanje Korisnika ispravan; ove provjere na odgovarajući način pokrivaju upravne, finansijske, tehničke i fizičke aspekte operacija;
- osiguranje internih kontrola različitih konstitutivnih tijela;
- osiguranje izvještavanja o nepravilnostima;
- osiguranje usklađenosti sa zahtjevima u pogledu informisanja i objavljivanja.

c) Rukovodioci tijela od kojih se sastoje operativne strukture jasno se postavljaju i odgovorni su za zadatke koje im dodijele njihova relevantna tijela, u skladu sa članom 8.(3) ovog Okvirnog sporazuma i članom 11.(3) Uredbe o provedbi IPA-e.

7) Organ za reviziju:

- a) Korisnik postavlja organ za reviziju i on je funkcionalno nezavisan od svih aktera u sistemu upravljanja i kontrole i usklađen je sa međunarodno prihvaćenim standardima revizije.
- b) Organ za reviziju odgovoran je za provjeru djelotvornog i dobrog funkcionisanja sistema upravljanja i kontrole;

c) Organ za reviziju, u okviru nadležnosti svog rukovodioca, obavlja sljedeće funkcije i ima sljedeće odgovornosti:

- U toku svake godine, ustanovljava i ispunjava **godišnji plan rada revizije** koji obuhvata revizije usmjerene ka provjeri:

- djelotvornog funkcionisanja sistema upravljanja i kontrole;
- pouzdanosti računovodstvenih informacija koje su dostavljene Komisiji.

Rad na reviziji uključuje reviziju odgovarajućeg uzorka aktivnosti ili transakcija i postupke ispitivanja.

Godišnji plan rada revizije podnosi se NAO-u i Komisiji prije početka svake date godine.

- izvještaji i mišljenja se podnose kako slijedi:

- **godišnji izvještaj o aktivnostima revizije** slijedeći obrazac iz **PRILOGA C** ovog Okvirnog sporazuma i označavanje sredstava koja je koristio organ za reviziju i kratak pregled svih nedostataka koji su pronađeni u sistemu upravljanja i kontrole ili u nalazima transakcije iz revizija izvršenih u skladu sa godišnjim planom rada revizije u toku prethodnih 12 mjeseci, zaključno sa 30. septembrom date godine. Godišnji izvještaj o aktivnostima revizije upućuje se Komisiji, NAO-u i CAO-u do 31. decembra svake godine. Prvi takav izvještaj pokriva period od 1. januara 2007. do 30. novembra 2007.

- **godišnje revizijsko mišljenje** slijedeći obrazac iz **PRILOGA D** ovog Okvirnog sporazuma u pogledu toga da li sistemi upravljanja i kontrole funkcionišu na način koji je djelotvoran i prilagođen zahtjevima ovog Okvirnog sporazuma i Uredbe o provedbi IPA-e i/ili bilo kog drugog sporazuma između Komisije i Korisnika. Ovo mišljenje upućuje se Komisiji, NAO-u i CAO-u. Pokriva isti period i ima iste rokove kao godišnji izvještaj o aktivnostima revizije

- **mišljenje o bilo kojoj konačnoj izjavi o troškovima** koje Komisiji podnosi NAO za zatvaranje bilo kog programa ili nekog njegovog dijela. Po potrebi, konačna izjava o troškovima može uključiti zahtjev za plaćanje u formi obračuna koji se podnosi na godišnjoj osnovi. Predmet ovog mišljenja je zakonitost zahtjeva za završno plaćanje, tačnost finansijskih informacija i po potrebi, uz njega se prilaže završni izvještaj o aktivnostima revizije. Ono slijedi obrazac iz **PRILOGA E** ovog Okvirnog sporazuma; Šalje se Komisiji i CAO-u u isto vrijeme kada i relevantna konačna izjava o troškovima koju podnosi NAO, ili u roku od najmanje tri mjeseca od podnošenja te konačne izjave o troškovima.

- Dalji posebni zahtjevi u pogledu godišnjeg plana rada revizije i/ili izvještaja i mišljenja pomenutih u prethodnim tačkama mogu se utvrditi sektorskim sporazumima ili sporazumima o finansiranju.

- U pogledu metodologije rada revizije, izvještaja i revizijskih mišljenja, organ za reviziju mora raditi u skladu sa međunarodnim standardima o reviziji, posebno u pogledu područja procjene rizika, utemeljenosti revizijskih nalaza na materijalnim dokazima i vađenja uzoraka. Ta metodologija može biti dopunjena daljim smjernicama i definicijama koje daje Komisija, posebno u pogledu odgovarajućeg opšteg pristupa izdvajanju uzoraka, nivoima pouzdanosti i značajnosti.